

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1929 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 108 i första kammaren av herr *Möller*, nr 54 i andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.* och nr 201 i sistnämnda kammare av herr *Hansson* i Stockholm.

I motionerna I:108 och II:201, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnandet av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

I motionen II:54 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt i motionen angivna grunder samt i skrivelse till regeringen hemställa om lagförslag enligt dessa grunder senast vid 1930 års riksdag.

De i sistnämnda motion angivna riktlinjerna för en arbetslöshetsförsäkring äro däri sammanfattade på följande sätt.

1. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara obligatorisk och omfatta alla arbetsföra män och kvinnor i ålder 16—67 år.

2. Med avseende på levnadskostnadernas höjd indelas samtliga orter i riket i fem ortsgrupper, av vilka ortsgrupp I omfattar billigaste och ortsgrupp V orter med de dyraste levnadskostnaderna.

3. Arbetslöshetsunderstöd utgår så länge arbetslösheten varar enligt följande belopp för veckans sex dagar, måndag—lördag, oavsett om helgdag inträffar.

Ortsgrupp I: 2 kronor 35 öre; ortsgrupp II: 2 kronor 70 öre; ortsgrupp III: 3 kronor 5 öre; ortsgrupp IV: 3 kronor 40 öre samt ortsgrupp V: 3 kronor 75 öre.

Arbetslös, som har försörjningsplikt mot familjemedlemmar, erhåller familjetillägg, vilket utgår lika för hustru (som hustru räknas även sammanboende av mannen försörjd kvinna) och varje barn under 16 år. Familjetilläggen utgå per dag enligt följande belopp:

Ortsgrupp I: 50 öre; ortsgrupp II: 60 öre; ortsgrupp III: 70 öre; ortsgrupp IV: 80 öre samt ortsgrupp V: 90 öre.

4. Staten och arbetsköparna erlægga vardera hälften av de avgifter, som äro nödvändiga för genomförande av denna försäkring.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för ifrågavarande yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Historik. Frågan om arbetslöshetsförsäkring framfördes i riksdagen första gången genom motion vid 1908 års riksdag av herr Wavrinsky. Motionen vann icke riksdagens bifall. Samma öde rönt de förnyade motioner i ämnet, som herr Wavrinsky väckte vid 1909 och 1910 års riksdagar.

Socialförsäkringskommitténs förslag 1922. Den 31 december 1915 uppdrog Kungl. Maj: t åt socialförsäkringskommittén att verkställa utredning, huruvida och i vad mån åtgärder från det allmänna skulle kunna vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvårdad arbetslöshet samt att inkomma med de förslag, som kunde föranledas av den verkställda utredningen. Den 30 december 1922 avgav kommittén betänkande och förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till frivilliga arbetslöshetskassor, för ändamålet bildade av arbetarna själva. Kommittén beräknade, att en arbetslöshetsförsäkring av den föreslagna organisationen skulle för den närmaste framtiden medföra en sammanlagd maximikostnad för staten av 3 à 4 miljoner kronor om året.

Riksdagen 1924. Vid 1924 års riksdag väcktes av herr Thorberg m. fl. i första kammaren och herr Hagman m. fl. i andra kammaren likalydande motioner, i vilka hemställdes, att riksdagen ville antaga ett i motionerna framlagt förslag till lag om statsbidrag till arbetslöshetskassor. Detta lagförslag anslöt sig i huvudsak till socialförsäkringskommitténs ovannämnda förslag i ämnet. Motionerna blevo avslagna av riksdagen.

1924 års arbetslöshets-sakkunniga. Jämlikt bemyndigande den 6 juni 1924 uppdrog chefen för socialdepartementet åt fem personer att i egenskap av sakkunniga inom departementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten. Den 24 juli 1925 avgåvo de sakkunniga betänkande med förslag i ämnet.

1925 års arbetslöshets-sakkunniga. Den 16 oktober 1925 tillkallade chefen för socialdepartementet, jämlikt Kungl. Maj: ts bemyndigande, två personer att såsom sakkunniga inom departementet biträda med fortsatt utredning av frågan om arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar. Denna utredning inriktades i främsta rummet på att söka lösa den föreliggande frågan genom tillämpning av båda här ovan omförmälda system, arbetslöshetsförsäkring och anordnande av särskilda offentliga arbeten för de arbetslösa.

1925 års gransknings-nämnd. Den 11 december 1925 tillkallades inom socialdepartementet femton sakkunniga, representerande olika verksamhetsfält och åskådningar, för att biträda med granskning av de av sistnämnda sakkunniga utarbetade utkasten. Den 30 januari 1926 avgåvo de sakkunniga utlåtande i ärendet.

1926 års arbetslöshets-sakkunniga. Jämlikt Kungl. Maj: ts bemyndigande tillkallades den 13 april 1926 åtta personer att såsom sakkunniga inom socialdepartementet biträda med verkstäl-

lande av fortsatt utredning och avgivande av förslag angående arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar. Den 25 april 1928 avgåvo de sakkunniga betänkande och förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten. I enlighet med sitt uppdrag hava de sakkunniga utarbetat förslag till såväl frivillig som obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. I detta arbete hava samtliga ledamöter deltagit. oberoende av sin principiella uppfattning rörande frågan om arbetslöshetsförsäkringens lämplighet eller olämplighet. I fråga om de sakkunnigas principståndpunkter framgår av betänkandet följande. Av de sakkunnigas åtta ledamöter hava tre för sin del tillstyrkt införandet av arbetslöshetsförsäkring i vårt land. En av de sakkunniga har ej ställt sig avvisande gentemot tanken på en arbetslöshetsförsäkring men ansett att densamma bör realiseras endast under den bestämda förutsättning, att reservarbeten inkopplas i försäkringssystemet. De återstående fyra sakkunniga hava avstyrkt införande av en arbetslöshetsförsäkring i vårt land. Dessa sakkunniga hava varit eniga om att det allmännas ingripande på arbetslöshetens område måste regleras enligt behovsprincipen och att de arbetslösa alltså måste behandlas enligt i grund och botten samma regler som samhällets övriga hjälpbehövande medlemmar. Under förutsättning att en arbetslöshetsförsäkring genom det allmännas medverkan överhuvud kommer till stånd hava de sakkunniga ansett, att valet bör stå mellan en obligatorisk allmän riks försäkring, gemensam för alla av försäkringen berörda arbetare, å ena sidan, och en statsunderstödd frivillig försäkring, å andra sidan. Vid valet mellan de båda förslagen hava de sakkunniga varit eniga om att tillerkänna det obligatoriska systemet ett principiellt företräde framför det frivilliga. En ledamot har dock — närmast med hänsyn till de omfattande organisatoriska åtgärder, som en obligatorisk försäkring skulle medföra — ansett, att början bör göras med en frivillig försäkring. Dessutom har den omständigheten, att upptagandet av lant- och skogsarbetarna i en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring skulle bereda betydande svårigheter, föranlett en ledamot att, oaktat han ger principiellt företräde åt det obligatoriska systemet, för närvarande förorda det frivilliga systemet, för den händelse en försäkring nu skulle komma till stånd.

De sakkunnigas betänkande utremitterades till myndigheterna den 29 maj 1928 med föreläggande att till den 1 oktober samma år inkomma med yttrande. Yttranden hava ännu icke inkommit från socialstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet samt från svenska arbetsgivarföreningen och tjänstemannaorganisationernas arbetslöshetskommitté.

I en den 29 januari 1927 till chefen för socialdepartementet avläten skrivelse framhöll 1926 års arbetslöshets sakkunniga, att det under arbetets gång visat sig önskvärt, att, utöver den utredning som innefattades i de sakkunnigas uppdrag, särskild undersökning åvägabragtes rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande. De sakkunniga hava i nämnda hänseende anfört huvudsakligen följande.

1927 års
arbetslöshets-
utredning.

Redan från början av de sakkunnigas arbete hade det stått klart, att åtgärderna på arbetslöshetsfrågans område vore att hänföra till två skilda, men nära sammanhängande grupper, nämligen dels åtgärder till lindring av de ekonomiska *följderna* av rådande arbetslöshet och dels åtgärder till *förebyggande och minskning* av själva arbetslösheten. De sakkunnigas uppdrag avsågo åtgärder, hörande till den första av dessa grupper. Emellertid hade de sakkunniga under arbetets gång haft anledning att vid flera tillfällen även diskutera frågor tillhörande den andra gruppen. Det hade därvid framstått såsom i hög grad önskvärt, att även dessa frågor gjordes till föremål för en närmare undersökning. En dylik uppgift syntes emellertid enligt de sakkunnigas mening icke med fördel kunna överlämnas till dem. Utredningen av arbetslöshetsförsäkringen, vilken innebure de sakkunnigas centrala arbetsuppgift, ställde nämligen krav på arbetet, vilka i stort sett vore av annan art än de, som föranleddes av en mera ingående prövning av själva arbetslöshetsfrågan. Om en utredning av här avsedd art skulle komma till stånd, syntes den alltså böra ske genom särskilt förordnade personer, varvid samarbete mellan de båda sakkunnigdelegationerna borde äga rum i den mån så kunde anses erforderligt.

De sakkunniga framhöllo vidare, att vid en blivande undersökning av angivet slag uppmärksamheten i främsta rummet borde riktas på den starka stegring, som arbetslösheten i Sverige på senare och senaste tid efter allt att döma syntes hava undergått. Den åtminstone skenbart starka ökning, som arbetslösheten undergått i jämförelse med tiden före världskriget och som i varje fall icke gjorde intryck av att för närvarande befinna sig på återgång, trots en eljest ganska påtaglig tendens till konjunkturförbättring, syntes göra det mest önskvärt, att det nuvarande läget bleve vad som närmast gjordes till föremål för undersökning och att detta arbete bedrevs med sådan skyndsamhet, att resultat föreläge före 1927 års slut. Detta hindrade emellertid icke, att undersökningen kunde behöva fullföljas ytterligare till att omfatta arbetslöshetsproblemet som helhet.

Beträffande sådana viktigare frågor, vari den första delen av den ifrågasatta utredningen enligt de sakkunnigas mening borde söka bringa klarhet, hänvisades i skrivelsen till en vid densamma fogad promemoria, vilken utarbetats av en utav de sakkunniga utsedd subkommitté. Utskottet vill här giva några korta antydningar om innehållet även i nämnda promemoria.

I densamma äro de arbetslöshetsfrågan berörande spörsmål, beträffande vilka undersökning ifrågasatts, upptagna under tre huvudpunkter, nämligen 1) den nuvarande arbetslöshetens karaktär och omfattning, 2) den nuvarande arbetslöshetens orsaker samt 3) åtgärder mot arbetslösheten.

Under den första huvudpunkten beröres särskilt frågan om ungdomsarbetslösheten bland kroppsarbetarna, och bland de frågor, som borde prövas på detta område, framhålles främst: a) de arbetslösas utbildning och praktik, b) deras ställning i organisationshänseende ävensom c) verkningarna av kollektivavtalens lärlingsregulativ och organisationernas övriga bestämmelser om anställning av lärlingar. Vidare angivas vissa övriga utredningsuppgifter inom området för arbetslöshetens karaktär och omfattning.

Beträffande den andra huvudpunkten, frågan om arbetslöshetens orsaker, hava i promemorian såsom föremål för en blivande prövning angivits vissa möjligheter, utifrån vilka man skulle kunna sluta till orsaker av betydelse. Bland sådana möjligheter hava anförts t. ex. penningförbättring och konjunk-

turförsämring, säsongväxlingar, svårigheter eller förändringar på särskilda orter, för särskilda näringar eller inom särskilda yrkesfack ävensom faktorer av betydelse för arbetslösheten som helhet utan begränsningar av nyss angiven art. Vidare hava såsom föremål för prövning angivits vissa faktorer, som kunde hava betydelse för det nuvarande lägets varaktighet.

Under den tredje huvudpunkten hava såsom tänkbara åtgärder mot arbetslösheten, vilka borde göras till föremål för undersökning, angivits dels ökad kapitalbildning i samhället, dels vissa åtgärder för ökad möjlighet att över huvud taget bereda arbetskraften sysselsättning, d. v. s. genom produktionens inriktande på varor eller metoder, som kräva proportionsvis mycken arbetskraft, dels åtgärder i syfte att ernå ökad jämnhet i arbetskraftens sysselsättning, dels åtgärder för inverkan på lönepolitiken, dels ock slutligen åtgärder mot konjunkturväxlingar, i den mån dessa kunde visa sig vara av betydelse för det nuvarande lägets karaktär.

Med anledning av berörda skrivelse tillsattes den 11 mars 1927 en särskild kommitté för utredningen av nämnda i de sakkunnigas skrivelse berörda spörsmål. Riktlinjerna för kommitténs arbete framgå av dåvarande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet vid det tillfälle då bemyndigande om kommitténs tillsättande gavs. Efter redogörelse för innehållet i de sakkunnigas ovan återgivna skrivelse anförde departementschefen i berörda hänseende följande:

De uppslag, som innefattas i 1926 års arbetslöshets-sakkunnigas förevarande skrivelse, synas mig vara i hög grad beaktansvärda. Såsom framgår av den föregående redogörelsen, avser det åt de sakkunniga lämnade utredningsuppdraget närmast frågan om åtgärder för lindrande av de ekonomiska verkningarna av rådande arbetslöshet. Uppenbarligen måste det emellertid betraktas såsom synnerligen önskvärt, att nödigt material må kunna erhållas även för ett någorlunda tillförlitligt bedömande av den längre syftande frågan om åtgärder till minskning och förebyggande av arbetslöshet. Jag delar sålunda de sakkunnigas uppfattning om behovet av en mera djupgående undersökning, inriktad på spörsmålen om arbetslöshetens karaktär och orsaker samt om medel för dess bekämpande. Ett särskilt skäl att nu igångsätta en dylik undersökning synes mig ligga i den omständigheten, att arbetslösheten — trots den förbättring i det allmänna ekonomiska läget, som på senaste tiden kunnat skönjas — att döma av officiellt tillgängliga siffror för närvarande synes vara stadd i ökning.

Såsom ett av de viktigaste bland de spörsmål, vilka böra bliva föremål för den utredning av antydd art, som jag alltså vill ifrågasätta, torde här böra framhållas frågan om ungdomsarbetslösheten. Denna företeelse, vilken under de senaste åren synes hava visat tendens till ökad utbredning, torde nämligen så till vida vara av särskilt betänklig art, som densamma — fränsett de olägenheter, vilka i allmänhet vidlåda arbetslöshet — innebär en stor fara för nya generationers arbetsskicklighet och samhällsduglighet. Det är därför av stor betydelse, att samtliga de faktorer av olika slag, som kunna inverka på denna företeelse, bliva belysta.

Vad i övrigt beträffar omfattningen av ifrågavarande utredning, synes mig den plan, som innehålles i arbetslöshets-sakkunnigas förenämnda skrivelse med därvid fogad promemoria, i stort sett vara ägnad att kunna läggas till grund för undersökningen. Vissa begränsningar lära dock härvid kunna göras i syfte

att minska undersökningens omfattning samt påskynda dess fullbordande. Sålunda torde det under utredningens gång komma att visa sig obehövt att till mera ingående prövning upptaga alla i promemorian berörda punkter, emedan vissa däri angivna möjligheter sannolikt redan på ett tidigt stadium torde kunna utmönstras. Vidare bör undersökningen såväl med avseende på arbetslöshetens orsaker som i fråga om medel för dess bekämpande i görligaste mån inskränkas till frågor, som hava ett mera direkt samband med arbetslöshetsförhållandena, medan frågor, som endast indirekt beröra arbetslöshetsproblemet, såvitt möjligt lämnas åsido.

På flertalet av de huvudpunkter, som beröras i arbetslöshetssakkunnigas skrivelse med den därvid fogade promemorian och vilka, enligt vad jag nyss anfört, böra medtagas i utredningen, torde för vinnande av det angivna syftet krävas undersökningar, avseende såväl arbetslöshetens nuvarande läge som arbetslöshetsproblemet i hela dess vidd och med tanke på en längre framtid. Av skäl, som arbetslöshetssakkunniga anfört, torde det dock få anses lämpligt, att undersökningen till en början inriktas endast på det nuvarande läget och i denna del snarast möjligt bringas till avslutning. Det torde böra förutsättas, att utredningen i dess nu avsedda första del slutföres inom loppet av innevarande år.

På sätt arbetslöshetssakkunniga framhållit, torde det vara lämpligt och nödvändigt att för ifrågavarande undersökning anlita särskilda utredningsmän. Med hänsyn till uppgiftens natur synes det lämpligt, att arbetet kan bedrivas med en viss självständighet. Sålunda lärer det böra ankomma på utredningsmännen att föranstalta om vissa specialundersökningar, infordra uppgifter från och eljest stå i förbindelse med verk och myndigheter o. s. v. Utredningen synes mig därför böra överlämnas åt en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté. Det bör ej förbises, att det uppdrag, som sålunda skulle meddelas den ifrågasatta kommittén, i åtskilliga avseenden måste komma att nära beröra även frågor, som ingå i 1926 års arbetslöshetssakkunnigas uppdrag. Samarbete mellan de båda beredningarna bör på grund härav äga rum, på det att resultaten av den nya utredningen må kunna, i den mån det är behövt eller önskvärt, omedelbart tillgodogöras arbetet inom 1926 års arbetslöshetssakkunniga. Det är nämligen av vikt, att sistnämnda sakkunnigas arbete ej obehörigt fördröjes genom kommitténs arbete. Beträffande formerna för det antydda samarbetet torde det få överlätas åt de båda beredningarna att överenskomma om lämpligaste förfaringssättet.

Det bör vidare beaktas, att vissa av de frågor, som komma att beröras av den nya utredningen, i annat sammanhang torde i större eller mindre omfattning hava varit föremål för undersökning, varvid visst material för frågornas bedömande torde hava hopbragts. Sålunda lär socialiseringsnämnden hava haft anledning att under sitt arbete syssla med spörsmål, som i något avseende sammanhånga med de nu föreliggande frågorna. Framför allt har emellertid socialstyrelsen i sin ämbetsutövning i stor utsträckning haft att från olika synpunkter skärskåda åtskilliga av de problem, det här gäller, särskilt arbetsförmedlingen samt emigrations- och immigrationsfrågorna. Det bör naturligen ankomma på kommittén att genom samarbete med nu nämnda och möjligen andra verk eller sakkunnignämnder söka tillgodogöra sig den erfarenhet och det material, som må förefinnas på området.

Det torde måhända visa sig erforderligt att för kommittén bereda möjlighet till samråd med personer, vilka till följd av sin verksamhet hava särskild erfarenhet på områden, vilka komma att beröras av utredningen. Frågan härom torde emellertid böra upptagas först längre fram, sedan kommittén erhållit

tillfälle att preliminärt planlägga arbetet och undersöka den lämpliga avgränsningen av detsamma.

Av den till innevarande års riksdag avgivna berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit har utskottet inhämtat följande. Kommitténs arbeten hava jämlikt meddelade direktiv till en början i huvudsak inriktats på vissa undersökningar rörande den nuvarande arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker. Såsom ett led i dessa undersökningar anbefalldes Kungl. Maj:t på kommitténs förslag utförande av en allmän arbetslöshetsräkning samt verkställande i samband därmed av mera ingående granskning av arbetslöshets- och arbetsmarknadsförhållandena inom vissa kommuner. Huvudresultaten av arbetslöshetsräkningen och dessa lokalundersökningar hava under år 1928 offentliggjorts i en av socialstyrelsen i samråd med kommittén i serien Sveriges officiella statistik utgiven redogörelse. Vissa preliminära resultat av såväl dessa som andra verkställda undersökningar, vilka tidigare successivt delgivits arbetslöshetssakkunniga, hava kommit till användning för deras den 25 april 1928 avgivna betänkande och förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten. I övrigt har kommittén under år 1928 väsentligen varit sysselsatt med undersökningar rörande arbetslöshetens djupare liggande ekonomiska orsaker samt med upprättandet av en preliminär plan för ett blivande betänkande. Kungl. Maj:t har den 24 november 1928 förordnat, att kommittén skall hava slutfört sitt uppdrag före den 1 juli 1930.

Vid fjolårets riksdag väcktes inom andra kammaren av herr Spångberg m. fl. en motion, nr 129, däri hemställdes, att riksdagen måtte i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt i motionen angivna grunder samt i skrivelse till regeringen hemställa om lagförslag enligt dessa grunder senast vid 1929 års riksdag.

Riksdagen
1929.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen remitterades, hemställde i utlåtande nr 1 om avslag å motionen och anfördes till stöd härför följande.

Frågan om införande i vårt land av arbetslöshetsförsäkring är sedan flera år tillbaka föremål för utredning. Sedan socialförsäkringskommittén den 30 december 1922 avgav sitt betänkande med förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor, har frågan underkastats ett flertal överarbetningar och förnyade utredningar. Senast har jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 9 april 1926 dåvarande statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkallat särskilda sakkunniga för verkställande av fortsatt utredning och avgivande av förslag angående arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar (1926 års arbetslöshetssakkunniga). Dessa sakkunniga förväntas kunna slutföra sitt uppdrag under instundande mars månad.

Med hänsyn till sålunda pågående utredning, vars resultat torde komma att framläggas inom den allra närmaste framtiden, har utskottet ansett, att något

särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida ej kan för närvarande anses vara påkallat.

Utskottets hemställan godkändes av kammaren.

Utskottet. Spörsmålet om lindrande av de ekonomiska följderna av rådande arbetslöshet är otvivelaktigt ett av vår tids största och svåraste problem. Det är därför förklarligt, att arbetet med frågans utredning tagit lång tid i anspråk.

Såsom den ovan lämnade redogörelsen giver vid handen hava de sakkunniga, som senast tillkallats för utredning av frågan angående arbetslöshetsförsäkring m. m., avgivit sitt betänkande den 25 april nästlidna år. Häri hava de sakkunniga, oberoende av sin principiella ståndpunkt till frågan, framlagt alternativa förslag till såväl obligatorisk som frivillig arbetslöshetsförsäkring. Betänkandet har utremitterats till myndigheterna den 29 maj 1928 med föreläggande att till den 1 oktober samma år inkomma med yttrande. Vissa myndigheter, såsom t. ex. kommerskollegium och socialstyrelsen, hava emellertid ännu icke avgivit yttrande i det vidlyftiga ärendet. Uppmärksammas bör jämväl i detta sammanhang, att den mera djupgående utredning, som av Kungl. Maj:t igångsatts angående frågorna om arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande, ännu icke slutförts.

Redan med hänsyn till det läge, vari ärendet befinner sig, anser utskottet icke lämpligt att taga ståndpunkt till motionärernas förslag om införande av den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringsformen. Då utskottet icke kan förorda viss lösning av frågan, anser utskottet anledning ej föreligga att, såsom inom utskottet ifrågasatts, utan angivande av sättet för frågans lösning föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag i ämnet till nästa års riksdag. Utskottet hyser nämligen den uppfattningen, att Kungl. Maj:t med den skyndsamhet, som förhållandena medgiva, kommer att utan särskild framställning från riksdagen framlägga förslag till lösning av den betydelsefulla frågan.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 februari 1929.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow,* Almkvist, Sigfrid Hansson, Thorberg, Österström, Lindhagen och Tamm*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson i Skövde,* Magnusson i Kalmar, Ros, Hage, Johanson i Hallagården, Jeppsson,* Johansson i Sollefteå och Osberg*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Sigfrid Hansson, Thorberg, Lindhagen, Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka anfört:

I intet annat land torde arbetslöshetsförsäkringsfrågan ha varit föremål för så ingående och framför allt tidsödande utredningar som i Sverige. Det är nu snart femton år sedan socialförsäkringskommittén erhöll Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa den första utredningen i ärendet. Eftersom det dröjde till i slutet av år 1922, innan denna kommitté blev färdig att avgiva sitt betänkande, torde man ha rätt att förutsätta, att ärendet blev mycket omsorgsfullt utrett den gången. Emellertid blev det då utarbetade förslaget angående statsbidrag till frivilliga arbetslöshetskassor aldrig föremål för proposition till riksdagen.

Under den offentliga diskussionen om detsamma gjordes bl. a. den invändningen, att stora grupper av arbetare och andra löntagare sannolikt icke skulle bli i tillfälle att tillgodogöra sig en arbetslöshetsförsäkring, som baserades på frivilliga kassor, varför frågan om en obligatorisk försäkring borde göras till föremål för utredning. Detta föranledde slutligen Kungl. Maj: t att i april 1926 uppdraga åt åtta personer att såsom sakkunniga inom socialdepartementet biträda med verkställande av fortsatt utredning och avgivande av förslag angående arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar. Dessa, 1926 års arbetslöshetssakkunniga, avgåvo sitt betänkande den 25 april 1928, innehållande förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten.

Trots att denna utredning icke hade tagit lika lång tid i anspråk som den, vilken verkställdes under åren 1916—1922, har man anledning att tro, att frågan denna gång ägnades samma omsorgsfulla behandling som vid det tidigare tillfället. 1926 års arbetslöshetssakkunniges betänkande ger också vid handen, att frågan blivit både allsidigt och synnerligen grundligt ventilerad. Det kan icke råda tvivel därom, att detta betänkande utgör en stark grundval, på vilken, därest den goda viljan finns, en proposition till riksdagen kan utarbetas.

Det är också detta betänkande, som åberopats i den i första kammaren av herr Möller och i andra kammaren av herr Hansson i Stockholm väckta motionen, vari hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnande av *en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring*. Dessa motionärer ha emellertid i valet mellan frivillig försäkring och obligatorisk försäkring funnit, att den sistnämnda måste givas företräde. Då det likväl framför allt är önskvärt, att arbetslöshetsförsäkringsfrågan så snabbt som möjligt vinner en lösning, ha de förklarat, att de, därest det skulle visa sig omöjligt att i riksdagen skapa en majoritet för obligatorisk försäkring men däremot möjligt att åstadkomma en majoritet till förmån för det frivilliga systemet, vilja förorda införandet av ett system med statsbidrag till frivillig försäkring. Med hänsyn till de oförskyllt

arbetslösa i vårt land, kan det ju nämligen icke vara lämpligt att framkalla en strid om de båda systemen, vilken måhända skulle under årtal fördröja ett positivt beslut i frågan.

För vår del ansluta vi oss utan tvekan till motionärernas uppfattning och anse, att statsmakterna måste bemöda sig om att åstadkomma en lagstiftning på detta område redan vid nästa års riksdag.

De av motionärerna anförda skälen för ett skyndsamt avgörande behöva icke här ytterligare understrykas. Behovet av en i lag förankrad och reglerad arbetslöshetsförsäkring ligger i öppen dag. I så gott som samtliga europeiska länder har man redan behjärtat de oförskyllt arbetslösas svåra belägenhet och tillförsäkrat dem hjälp i deras hårda kamp för tillvaron medelst antingen bidrag till av arbetarna bildade och finansierade arbetslöshetskassor eller i form av en obligatorisk, på bidrag av såväl arbetarna själva som arbetsgivarna och staten grundad försäkring. Vårt land har tyvärr, när det gällt detta allvarliga samhällsproblem, råkat komma ohjälpligt på efterkälken. Det lär icke kunna bestridas, att en av de främsta orsakerna därtill är att söka däri, att arbetslöshetsfrågorna fått spela en alltför stor roll i de politiska striderna, varvid de sakliga synpunkterna icke fått komma till sin rätt. Någon ytterligare utredning av ärendet kan ej gärna anses erforderlig. Den i utskottets utlåtande åberopade och ännu pågående utredningen angående arbetslöshetens karaktär och orsaker, vilken igångsattes av chefen för socialdepartementet i januari 1927 på hemställan av 1926 års arbetslöshetsakkunniga, borde icke få tagas som en förevändning för ett uppskov med arbetslöshetsförsäkringens ordnande i vårt land. Då initiativet togs till denna utredning, gick man förresten ut ifrån, att försäkringsfrågan icke skulle onödigt fördröjas, en uppfattning som man från regeringshåll var angelägen om att särskilt giva uttryck åt.

Utöver de i ovannämnda motioner anförda skälen för kravet på arbetslöshetsförsäkringens snara genomförande på lagstiftningens väg, anse vi oss böra fästa uppmärksamheten på de konsekvenser, som de nu inom vårt näringsliv pågående *rationaliseringssträvandena* haft och med all sannolikhet under den närmaste framtiden komma att få med avseende på arbetslösheten. Rationaliseringen leder ofrånkomligt till en s. k. rubbningsarbetslöshet. I bästa fall förorsakar den kortvarig arbetslöshet, i värsta fall och särskilt för äldre arbetare en långvarig sådan. Med hänsyn till den kortvariga arbetslösheten är behovet av *arbetslöshetsförsäkring* obestriddligt. Det måste ligga så väl i företagarnas och näringslivets som i samhällets intresse att sörja för, att arbetare, som bliva offer för den i och för sig säkerligen lofvärda och nödvändiga rationaliseringsprocessen, tillförsäkras ett skydd i form av understöd, som kan göra det möjligt för dem att utan alltför stora materiella och psykiska påfrestningar, draga sig fram i avvaktan på att nya arbetstillfällen skola erbjudas dem. Vid den av regeringen i slutet av förra året anordnade arbetsfreds- och samförstånds-konferensen ägnades denna sida av rationaliseringsproblemet mycken uppmärksamhet, och man syntes allmänt inse nödvändigheten av att åtgärder i ovannämnda syfte vid-

tagas. En arbetslöshetsförsäkring, obligatorisk eller frivillig, torde få anses vara den närmast till hands liggande åtgärden härvidlag.

Med stöd av det nu anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnande av en arbetslöshetsförsäkring.
